

„Átriumos hosszúház- lakótraktus”: hitelesítő feltárás az aquincumi polgárváros északkeleti részén II.

(Budapest, III. ker., Szentendrei út 139.,
Hrsz.:19343/8)

Múzeumunk az idei évben folytatta a 2004-ben megkezdett kutatásokat a polgárváros északkeleti részén található XXIX. épületben, az úgynevezett „Átriumos-hosszúházban” (déli részének régebbi neve „Peristyl-ház”). A feltáró munkát és az azt követő műemléki helyreállítást ismét a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán elnyert összegből finanszíroztuk. Ebben az évben a 12., 13., 14., 15. és 59. helyiségekben dolgoztuk, azaz az épület középső traktusában, a műhely- és lakórészleg határán. (T. LÁNG 2005, 68–80) (1. kép)

Ezeket a helyiségeket a korábbi kutatások csak igen kis részben érintették. 1944-47 között Szilágyi J. részben felületben kutatta az 59. és a 15. helyiségeket, a terület többi részén csak falkutatásokat végzett, a helyiségek belsejében nem folytatott feltárásokat. Szilágyi J. az 59. helyiségben 3 darab kerek, deszkalapokkal bélelt „vermet” talált, amelyet a belőle előkerült nagymennyiségű mész, illetve egy kerámia edénypecsétlő alapján kemence tüzelőtereként határozott meg. (SZILÁGYI 1950, 303–321) Az épületrész további helyiségeinek funkcióját nem vizsgálta. A jelen kutatás alkalmával a korábbi ásatás falkutató árkai, illetve az 59. helyiségben végzett felületi kutatás szélei is jól beazonosíthatóak voltak.

“Strip house with an atrium-residence wing”: authentication excavation in the northeastern part of the Aquincum Civil Town II

(Budapest III, 139 Szentendrei Road, Lrn:
19343/8)

Our museum continued the investigations started in 2004 in building no. XXIX, the so-called “Strip house with an atrium” (its southern part was formerly called the “Peristyle”-house) in the northeast part of the Civil Town. The excavation and the subsequent monument reconstruction were financed from a grant awarded from the National Cultural Fund. This year we worked on rooms nos. 12, 13, 14, 15 and 59 or the central wing of the building, at the edge of the workshop and residential areas. (Fig. 1)

Only small parts of these rooms had been investigated formerly. J. Szilágyi partly unearthened rooms 15 and 59 over an area in 1944-1947 although he only investigated the walls in the rest of the area without excavating inside the rooms. In room no. 59, Szilágyi found three circular “pits” lined with planks which he identified as the firing space of an oven based on the large quantity of lime and a single ceramic pottery stamp recovered from it. (SZILÁGYI 1950, 303–321) He did not examine the functions of the other rooms in the wing. This time, it was possible to identify the former archaeological trenches dug along the walls during previous excavations. The edges of the excavation surface came to light in room no. 59.

Az idei munka során – a 2004. évihez hasonlóan – cél volt a korábbi ásatási adatok hitelesítése, pontosítása, az alaprajzi adatok kiegészítése, az építési periódusok elkülönítése, illetve az egyes helyiségek funkciójának meghatározása. A feltárás során ismét csak egy-egy helyiségrészt vizsgáltunk, meghagyva a lehetőséget a későbbi kutatás számára is. A korábbi ásatások során itt felhalmozott depók és az épületfalak modern kori felfalazásai megnehezítették az értelmezést, és igen komoly problémát jelentett a feltörő talajvíz is.

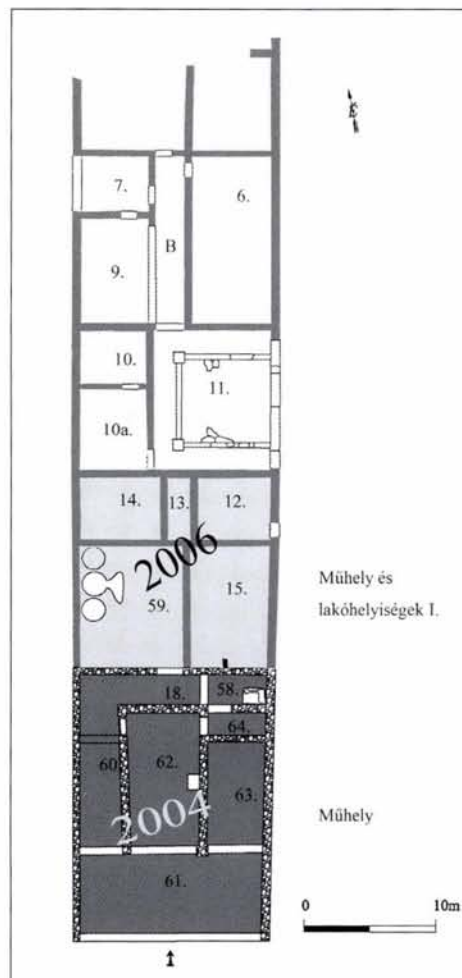
Bár az épületrész építéstörténetének meghatározása és leletanyagának feldolgozása még folyamatban van, már sikerült nagyobb építési periódusokat elkülöníteni (a periodizáció a munka előrehaladtával természetesen finomodni fog). Az egyes építési periódusok előzetes keltezését nehezíti, hogy idén egyáltalán nem került elő éremanyag, így egyelőre a terra sigillata és amphoraanyag, illetve a polgárváros egyéb helyein megfigyelt jellegzetességek segíthetnek a korszakok meghatározásában.

A leírt építési periódusok a 2004. évi kutatások során megállapított periódusokkal összhangban a következők.

1. Az épületrész alatt már 2004-ben több ponton vizsgált legkorábbi, sötét, barnásfekete, tömör, agyagos, vizes réteget most is érintettük, de a feltörő talajvíz miatt nem sikerült felületben tanulmányozni. A réteg valószínűleg azonos a „Basilica” alatt Nagy T. által is dokumentált „sötétszürke zsíros” réteggel. (NAGY 1964, 14) A geopedológiai, malakológiai és pollenvizsgálatok jelenleg is tartanak, és feltehetően megerősítik majd a terület moecaras, vizenyős voltáról eddig kialakult képet.

2. Az első kőépülethez tartozó emlékek az épületrészben a későbbi 12. helyiség-

The aim of the excavations conducted this year were, similarly those in 2004, the confirmation of data from former excavations, the filling-out of the ground plans, the differentiation of the construction phases and the identification of the functions of the individual rooms. Again, only a few parts of the rooms were investigated this year in order to leave an opportunity

1. kép: A 2006. évi kutatás helyszíne, geodéziai összesítő

Fig. 1: Location of the 2006 excavations, complex plan

2. kép: A Peristyl-Ényvfőző ház építési periódusai
 Fig. 2: Construction periods of the house

ben kerültek elő, itt két, agyagba rakott kelet–nyugati és egy észak–déli irányú falrészlet került elő. (2. kép 1. és 3. kép) A fehér vakolattal is ellátott falrészletek mentén a feltörő talajvíz miatt nem tudtunk mélyebbre jutni, így összefüggő alaprajz nem áll rendelkezésünkre. Ugyanakkor a későbbi 14. helyiségből lapkóves burkolatú felület bontakozott ki, ennek funkciója és viszonya a falakhoz egyelőre ismeretlen. A későbbi 59. helyiségben nagy kővből álló omladék mutatkozott, közte észak-itáliai terra sigillata töredékekkel (Consp. 39, 43; a töredékek meghatározását Vámos Péter végezte). Valószínűleg ugyanehhez a horizonthoz tartozik a 2004. évben előke-
 rült keskeny, egy sor kőből álló, észak–déli

for future investigation. The piles of earth from former excavations and modern heightening of the walls made interpretation difficult while the seeping ground water significantly added to our problems.

Although the definition of the construction history of the building part and the analysis of the find material have not yet been finished, it is already possible to differentiate between the major construction phases (which will certainly become more refined as the analyses draw closer to their conclusion). The fact that no coins were found this year makes the preliminary dating of the construction periods rather difficult: we can use Samian Ware and amphora materials as well as char-

irányú fal és dél felé egy kelet–nyugati is a 62. helyiségben. (T. LÁNG 2005, 75) A korhatározó leletanyag alapján ezt az első, kőépítkezési periódust az 1-2. század fordulójára – 2. század legelejére lehet keltezni.

3. Ebben az időszakban az épület már jellegzetes hosszúházas formáját mutatja, bár igen kevés osztófal köthető ehhez a periódushoz. (2. kép 2.) Az épület keleti zárófala mentén előkerült az ekkor még körülbelül 2 méterrel szélesebb észak–déli irányú lapkóves utca, amelynek sóderes megújításai is követhetők voltak. (4. kép) Ehhez a horizonthoz tartozik a 2004. évben kutatott 61. helyiség korai déli fala is, úgy tűnik ekkor még a D utca is 1,5 méterrel szélesebb volt. (T. LÁNG 2005, 75 és 7. kép) Az épület keleti zárófala festett volt, a fröcskölt lábazatot ábrázoló, jó minőségű vakolat darabjai a fal visszabontásakor kerülhettek a planírozási rétegbe. (5. kép) A fal belső oldalán pillérek állhattak, ennek nyomait a későbbi 12. helyiségben találtuk meg, nagyméretű négyzetes pil-

acteristics observed in other parts of the Civil Town for the identification of the phases.

The construction phases that have been described are as follows in concordance with those identified in 2004.

1. The excavations reached the earliest, dark brownish-black solid clayey, wet layer, which had already been investigated at a few points beneath the building segment in 2004. However, it was not possible to observe it over a coherent surface because of the seeping ground water. This layer is probably identical with the “dark grey greasy” layer that T. Nagy documented under the “Basilica”. (NAGY 1964, 14) The geopedological, malacological and pollen analyses have not yet been completed. Presumably they will probably corroborate the picture we have that this had been a waterlogged territory.

2. The remains of the first stone building were found in the later room, no. 12. Here, two east–west and a north–south running wall segments constructed from stone and

3. kép: Az épület Kr. u. 2. századi, keleti zárófala a 12. helyiségben
Fig. 3: Early 2nd c. eastern wall of the house in room no. 12.

4. kép: Kr. u. 2. századi észak–déli irányú, lapkóves
 útburkolat részlete a 15. helyiség alatt
 Fig. 4: Remains of pavement of the north–south
 oriented street in room no. 15., 2nd c.

lér formájában, és valószínűleg volt előzménye a 4. periódus pillérének is a 15. helyiség északnyugati sarkánál. A későbbi 14. helyiségben többször megújított járósíntek és egy vesszőfonatos, mély, egyenesfalú gödör (kút?) került elő, széléről szinte ép RESATUS tál származik. Az objektum aljára a feltörő talajvíz miatt nem jutottunk le. Mélységére és méretére jellemző, hogy a felette húzódnó rétegek, sőt a közel száz évvel később készített terrazzopadló is erősen megsüllyedt felette.

Ugyanitt kisebb, sekély, kör alakú beásást is feltártunk, betöltéséből állatesont, téglatöredék és egy esontból faragott szövőtábla került elő. (6. kép) A tábla 6 centiméter hosszú, 2,9 centiméter széles, 5 darab, 1 milliméteres vájattal tagolták eredetileg 6 részre, ezek közepén 1 milliméteres lyukak vannak a fonalak számára. A kártya szélét – szegélyét – két-két párhuzamos bekarcolással jelezték. A legfelső lécz közepe kitört,

clay were unearthed. (Fig. 2. 1 and Fig. 3) It was not possible to dig deeper because of the seeping ground water next to the wall fragments. The water helped preserve some white plaster. Thus, it was not possible to work-out a coherent ground plan. At the same time, a surface paved with flat stones appeared in the later room no. 14: its function and connection to the walls are not yet known. In later room no. 59, a debris comprising large stones was found with North Italian Samian ware sherds in it (Consp. 39, 43; Péter Vámos identified the fragments). The narrow north–south running wall comprised of a single stone row and an east–west running wall to its south in room no. 62, both found in 2004, probably belong to this horizon. Based on finds with dating value, this first stone construction phase dates to turn of the AD 1st and 2nd centuries and the very beginning of the AD 2nd century.

3. In this phase, the building already displays its characteristic strip house shape although very few dividing walls can be attributed to this phase. (Fig. 2. 2) The north–south running street with a stone slab pavement, which was even wider by about 2 meters at that time, was found by the eastern end wall of the building. Its gravelly reconstructions could also be observed. (Fig. 4) The early southern wall of room no. 61, investigated in 2004, also came from this horizon. Street D also seems to have been wider by 1.5 m. (T. LÁNG 2005, 75 and Fig. 7) The eastern end wall of the building was painted. Fragments of the high quality plaster with an imitation a footing with a sanded ornament may have fallen into the leveling layer when the wall was pulled down. (Fig. 5) Pillars may have stood inside the wall. Traces of them were found in the later

5. kép: Márványimitációjú
lábazattöredékek a 12.
helyiségből
Fig. 5: Fragments of
frescos with marble
imitations in room no. 12.

tetejére egy-egy 2,7 centiméter nagyságú szembenéző, palackorrú delfint faragtak. A fotón baloldali delfinből csak a farokrész maradt meg. Az ép állat szemét koncentrikus körökkel, farokrészét bekarcolással jelezték. Az aprólékos, részletgazdag munkára jellemző, hogy a delfinnek a has- és hátúszóit is kifaragták. Az igen ritka lelet legközelebbi párhuzama Pilismarótról ismert, bár a lényegesen egyszerűbb, koncentrikus körökkel díszített bronz szövőtábla ott későrómai kontextusból származik. (BARKÓCZI 1960, 113) Csontból készült, bronzszegéllyel ellátott, szintén koncentrikus körökkel díszített darab ismert Britanniából (South Shields), ennek pontos keltezése azonban ismeretlen, (WILD 1971, 230–231) illetve ismertek még darabok Pompeiből, Flavia Solvából és Lauriacumból is. (WILD 1971, 231) A számos modern, néprajzi párhuzammal is rendelkező szövőtáblán övek, szalagok, fejpántok, esetleg ruhaszegélyek készülhettek. (WILD 2002 11)

Ezt az építési periódust, a kísérő leletanyag alapján a település insularend-

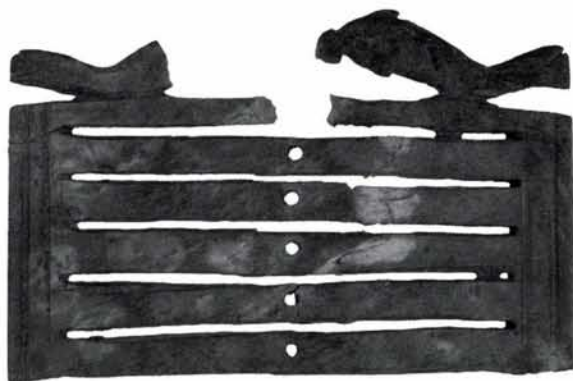
room no. 12 in the shape of a large quadrangular pillar, and there must have been an antecedent to the pillar from the 4th phase in the northwest corner of room no. 15 as well. Floor levels from multiply renewed floor levels, a deep pit with vertical walls lined with wattle (a well?) and a nearly intact RESATUS bowl on its rim were found in the later room no. 14. It was not possible to reach the bottom of the feature because of seeping ground water. It is characteristic of its depth and size that the layers above it and even the terrazzo floor prepared nearly a hundred years later had caved in.

In the same place a shallow round pit was unearthed. It contained animal bones, brick fragments and a bone weaving tablet in its fill. (Fig. 6) The tablet was 6 cm long and 2.9 cm wide with 5 one millimeter thick grooves dividing the tablet into 6 parts, each with a hole 1mm in diameter in their centers for the threads. Two parallel incisions each marked the edge, the rim of the cards. The middle of the uppermost lattice had been broken off. Two 2.7 cm

szerének legkorábbi kitérésének idejére, a 2. század első harmadára tehetjük.

4. A következő időszakban lényeges változtatásokat hajtottak végre az épületben. (2. kép 3.) Legszembevetőbb, hogy az épületet kelet felé megszélesítik, a határoló út pedig elnyeri ma ismert keskeny formáját. Továbbra is használják a két kelet–nyugati osztófalat (a 12., 13., 14. és az 59., 15. helyiségeknél), a régi utcafronti falat azonban visszabontják. A helyiségekből nem ismerünk osztófalakat, az viszont bizonyos, hogy döngölt agyagpadlóval rendelkeztek, amelyeket többször meg is újítottak (későbbi 14. és az 59., 15. helyiségek). A későbbi 12., 13. helyiségek határoló fala helyén ekkor még egy kút (?) funkcionált, illetve állt még a kőlapokkal körberakott négyzetes pillér, valamint a későbbi 15. terem északnyugati sarkában álló pillér is használatban lehetett. Az 59. helyiségből gerendalenyomat köthető a periódushoz, míg a későbbi 15.a helyiségben beásást regisztráltunk, betöltésében fehér vakolatdarabokkal. Változatlan alaprajzi elosztás

bottle-nose dolphins facing each other were carved on the top. In the photo, only the tail remained of the dolphin on the left side. The eyes were marked by circle and dot ornaments and the tail with incisions on the intact animal. It is characteristic of the detailed carving that even the ventral and dorsal fins of the animal were carved. The closest analogue to this very rare find comes from Pilismarót, although the significantly simpler bronze weaving tablet decorated with concentric circles came from a late Roman context. (BARKÓCZI 1960, 113) An object made from bone with a bronze rim and also decorated with circle and dot ornaments comes from Britannia (South Shields) although its exact dating is not known. (WILD 1971, 230–231) Other analogous pieces come from Pompeii, Flavia Solva and Lauriacum. (WILD 1971, 231) Belts, ribbons, head bands or hems could be produced on such weaving tablets, which are also well-known from modern ethnographic contexts.

5 cm

6. kép: Csont szövökártya a 14. helyiségből
Fig. 6: Rigid heddle carved of bone from room no. 14.

7. kép: Fával bélelt kád az 59. helyiségben
 Fig. 7: Wooden lined vat in room no. 59.

mellett többször került sor padlójavításokra, megújításokra, így egy viszonylag hosszú ideig tartó használat valószínűsíthető, amely felölelhetette a 2. század nagy részét, egészen a markomann háborúk időszakáig.

5. Ebben az időszakban alakult ki az épületrész ma ismert alaprajza a 12., 13., 14., 15., 15.a és 59. helyiségekkel. (2. kép 4.) A műemléki helyreállítás is ezt a periódust tükrözi. A periódus falait habarcsba rakták – átlagosan 50-60 centiméter szélesek. Az újkorban erősebben visszabontották az épület keleti zárófalát. Jellemző a döngölt agyapadló, szinte minden kutatótt helyiségben (12., 14., 15.a), az átrium felé átvezető folyosó (13. helyiségben) küszöbköve pedig – összetörve bár – de eredeti helyén maradt meg. Az 59., nagyméretű „teremben” három, a nyugati zárófalhoz épített kerek „kád” került elő. Az átlagosan 1,5 méter átmérőjű, 50 centiméter mély objektumokat első alkalommal Szilágyi J. tárta fel, aki kemence tüzelőtereként értelmezte az elszenesedett hordódongákkal bélelt, nagy mennyiségű meszet tartalmazó objektumokat. Az objektumokról

Based on the find material, this construction phase can be dated to the first third of the AD 2nd century, the earliest date for the establishment of the insula system at the settlement.

4. Significant modifications were made in the building during the next phase. (Fig. 2. 3) The most evident ones were the enlargement of the building toward east and the road along it developed into the form known today. The east–west dividing wall was retained (in rooms 12, 13, 14 and in rooms 59, 15) while the old front wall overlooking the street was pulled down. No dividing walls were discovered in the room but it is certain that the rooms had pounded clay floors, which had been renewed several times (later rooms nos. 14 and 59 and 15). A well (?) was still standing in the place of the dividing wall of later rooms nos. 12 and 13, the quadrangular pillar still appeared surrounded by stone slabs, and the pillar in the northwest corner of later room no. 15 was also used. A timber imprint may be associated with this phase, while a pit with white plaster

már a tavalyi év során előkerült állatsont leletanyag, illetve analóg ókori és modern néprajzi példák alapján megállapítható volt, hogy nagy valószínűséggel bőráztató kádak, cserzőgödörök (?) voltak. (T. LÁNG 2005, 76.) A jelen kutatás alkalmával csak a legészakibb kádat kutattuk alaposabban. Ennek során már csak az objektum alját fedő legfeljebb 6 deszka maradványait regisztrálhattuk, a meszes betöltés már csak nyomokban maradt meg. (7. kép) A kádak egymással összeköttetésben voltak és lejtettek dél felé, feltehetően az épületet nyugatról szegélyező csatornába lehetett leengedni a tartalmukat. A kádakat igen körültekintően alapozták: vastag vízzáró sárga agyagba mélyítették őket, amely alá sóderréteg került. A nyugati zárófal mentén ez alatt még egy külön kősor támasztotta meg a kádakat. Az agyagpadló kelet felé vékonyodott és egy terrazzóval lekent, habarcsos, köves szegélyig volt követhető, amely a kádakat határoló elem lehetett, a cserzőanyagok, folyadékok túlfolyásának megakadályozására. Horváth Zoltán geológus vizsgálatai szerint a döngölt padló anyaga erősen vízzáró agyag volt, eltérően az épület más helyiségeinek agyagpadlótól. Az 59. és 15.a helyiség határfalánál kis pillér követhető még ehhez az időszakhoz. A tavalyi év kutatási eredményeit is felhasználva az épület ezen horizontja a 2-3. század fordulójára keltezhető. A leletanyagban ismét nagy számban megjelent állatsontanyag jellege (ujjpercesontok, szarvacsapok) megerősíteni látszanak enyvfőző – és talán bőrcserzőműhely jelenlétét az épületben 2-3. században.

6. Ebben az időszakban az épületrészben mind a műhely-, mind pedig a lakófunkciók elkülöníthetők voltak. (2. kép 5.) A 14. helyiség jó minőségű terrazzopadlója, és a rázuhant vörös-fekete freskó- és vako-

fragments in its fill was documented in later room no. 15. The floors were mended and renewed without changing their inner arrangement. Thus, the building seems to have been used for a long period during most of the AD 2nd century until the Marcomann wars.

5. The ground plan of the building segment as known to date with rooms nos. 12, 13, 14, 15 and 59 evolved in this phase. (Fig. 2. 4) The monument reconstruction also mirrors this phase. The walls of this phase were laid in mortar and they were 50-60 cm wide on average. The eastern end wall of the building was largely pulled down in the modern period. Rammed floors were characteristic in nearly all of the investigated rooms (12, 14, 15, a), while the threshold stone of the passage leading to the atrium was broken though preserved in its original place (in room no. 13). Three large round "tubs" were found in the large room no. 59, built against the western closing wall. The 50 cm deep features with an average diameter of 1.5 m were first unearthed by J. Szilágyi. He interpreted the features, lined with charred stakes and containing large quantities of lime, as firing spaces of ovens. The animal bone material found last year and the analogous classical and modern ethnographic examples rather suggest that they were most probably tanning vats. (T. LÁNG 2005, 76) On this occasion only the northernmost vat could be investigated. Only six planks covering the bottom of the feature could be documented and only traces remained of the limy fill. (Fig. 7) The vats were connected and sloped toward south and their contents probably drained into the channel that bordered the house on the west. The vats were carefully established. They were dug into thick impermeable yellow

lattöredékek lakóhelyiségre utalnak, míg a rosszabb minőségű terrazzoburkolatú 15.a helyiség inkább a műhelyrészleghez tartozhatott: a padlóra egy helyen meszes anyag került, benne állatcsontokkal (köztük halcsontokkal) és üveggönggyel. Az anyag származhat az 59. helyiség kádjaiból, s lehet, hogy padlójavítás célját szolgálta. A 15. helyiségben sárga agyagpadlót köthetünk ehhez a periódushoz, míg a 12. helyiségben meszes járószint nyomait találtuk. Az 59. helyiségben még működtek a kádak, a szoba közepére viszont habarcsos kötőanyaggal épített pillért állítottak. Ezt az építési periódust az objektumok stratigráfiai helyzete alapján a 3. század első felére, a késő Severus korra tehetjük és változatlanul enyvfőzéssel, illetve bőrkiészítéssel hozhatjuk kapcsolatba.

7. Az épület ezen középső traktusában – a 2004. évihez hasonlóan (T. LÁNG 2005, 71) – szintén megfigyelhető volt egy későrómai építési periódus. (2. kép 6.) A 15. és 15.a helyiségekben keskeny, *opus spicatum* alapozású és feltehetően fa szerkezetű felmenőfallal rendelkező helyisé-

clay, which was underlain by a gravel layer. Underneath, yet another stone row shored up the vats along the western closing wall. The clay floor thinned towards the east and it could be followed until it ended in a stone-and-mortar rim covered with terrazzo, which may have been the edge of the vats and the structure that prevented the tanning materials, liquids from overflowing. According to geological analyses by Zoltán Horváth, the material of the rammed floor was made from an impermeable clay different from the clay floors in other rooms. A small pillar by the border wall of rooms 59 and 15 can also be attributed to this period. Taking into consideration the results of last year's investigations, this horizon of the building dates the turn of the AD 2nd and 3rd centuries. The feature of the numerous animal bones that appeared in large numbers this year as well (phallangi and horn cores), seem to support the suggestion that that a glue-manufacturing or perhaps a tanning workshop operated in the building during the AD 2nd-3rd centuries.

8. kép: *Opus spicatum* szerkezetű, késői fa 15-15a. helyiségekben
Fig. 8: Late Roman *Opus spicatum*-wall in room no. 15-15a.

gek nyomait találtuk, amelyekhez legalább egyszer megújított, meszes-habarasos járószint tartozott. (8. kép) A járófelületek kialakításához a korábbi falakról levert freskó- és vakolatanyagot használták. A most feltárt részlet jól illeszkedik a 2004-ben, az épület 63. helyiségében megfigyelt konstrukcióhoz, annak szerves folytatása. Feltételezésünk szerint ezek a falak az épület keleti, harmadik közfürdő felé eső részén a forgalmas utcára nyíló kisebb boltokhoz tartoztak. A falazási technika és a falak, járószintek stratigráfiai helyzete alapján ezeket a helyiségeket a 3. század közepén-második felében alakíthatták ki. (PÓCZY 1970, 180–181.)

A természettudományos vizsgálati eredményekre – mint említettük – még várni kell (malakológia, geológia, pollenanalízis), de az előzetes feltételezések szerint ezt az épületraktust is sújthatta árvíz (homokrétegek) és lokális tűzvészek. Az ismét nagy számban előkerült ép edények arra utalnak, hogy több alkalommal hirtelen kellett elhagyni az épületet.

A hitelesítő feltárás végeztével, a meglévő műemléki terveknek megfelelően, a 2-3. század fordulójának alaprajzi részleteit állítottuk helyre, jelezve az egykori „vermek” helyét, illetve a 15. helyiségben megtartottuk a legkésőbbi római kori járószintet és falrészleteket is.

A helyreállított épületrészletet lézerszkennelvel is bemértük.

T. Láng Orsolya

Irodalom/references:

BARKÓCZI 1960 – Barkóczi L.: Későrómai temető Pilismaróton. *FoArch* 12 (1960) 111–132.

6. Both the workshop and the dwelling functions could be differentiated in the building segment in this phase. (Fig. 2. 5) The high-quality terrazzo floor of room no. 14 and the red-and-black fresco and plaster fragments that fell on it imply that this was a living area while room no. 15 with its inferior quality terrazzo pavement must have been part of a workshop. Limy material fell on the floor in one place, which contained animal bones (among them fish bones) and a glass bead. This material may have come from the vats of room no. 59 and it may have been used to repair the floor. A yellow clay floor may date to this period in room no. 15, while traces of a limy floor level were discovered in room no. 12. The vats were still operating in room no. 59 and a pillar constructed with mortar stood in the center of the room. Based on the stratigraphic position of the features, this phase dates from the first half of the AD 3rd century or the late Severian period and they were also connected with glue-manufacturing and tanning.

7. As in 2004, a late Roman construction period could also be observed in this central part of the building. (T. LÁNG 2005, 71) (Fig. 2. 6) Traces of narrow rooms with *opus spicatum* foundations and probably timber-structure vertical walls were found in rooms 15 and 15a, to which an at least once renewed floor level of lime and mortar belonged. (Fig. 8) The fresco and plaster fragments knocked off the earlier walls were used to build the floor levels. The room segment unearthed this year is consistent with the construction observed in room no. 63 in 2004 and is its continuation. These walls supposedly belonged to small shops that opened onto the busy streets on the eastern side of the building toward the third public bath. Based on the

NAGY 1964 – Nagy T.: Perióduskutatások az aquincumi polgárváros területén. *BudRég* 21 (1964) 9–54.

PÓCZY 1970 – Póczy, K.: Anwendung neuerer Ausgrabungsergebnisse bei der Ruinenkonservierung in der Bürgerstadt Aquincum. *Acta Technica Academiae Scientiarum Hungaricae* 67 (1970) 177–194.

SZILÁGYI 1950 – Szilágyi J.: Jelentés a Fővárosi Ókortörténeti (Aquincumi) Múzeum kutatásairól és szerzeményeiről az 1945–1948 évek folyamán. *BudRég* 15 (1950) 303–321.

T. LÁNG 2005 – T. Láng O.: A „Peristylház”: hitelesítő feltárás az aquincumi polgárváros északkeleti részén. *Aqfűz* 11 (2005) 68–80.

WILD 1971 – Wild, J. P.: The South Shields Heddle. *Archaeologia Aeliana* 49 (1971) 230–231.

WILD 2002 – Wild, J. P.: The textile industries of Roman Britain. *Britannia* 33 (2002) 1–42.

walling technique and the stratigraphic position of the floors, these rooms may have been built in the middle and the second half of the AD 3rd century. (PÓCZY 1970, 180–181)

As already mentioned, the scientific analyses (malacology, geology, pollen analysis) have not yet been completed. Based on preliminary hypotheses, floods (sand layers) and local conflagrations may also have damaged this part of the building. The large number of intact vessels found this year as well suggests that it had been necessary on several occasions to abandon the building suddenly.

After the authenticating excavation came to an end, the details of the ground plan from the turn of the AD 2nd and 3rd centuries were reconstructed according to current monument designs. The places of the pits were marked and the latest Roman floor levels and wall segments were also preserved in room no. 15. The reconstructed building segment was also surveyed with a laser scanner.

Orsolya T. Láng